

суспільного життя та виконує широку комунікативну функцію, службу, яка набуває все більш вагомое значення у житті людей.

Використана література :

1. Эстетика (словарь). – М. : Изд-во Политическая литература. – 1989. – 378 с.
2. Большой Российский энциклопедический словарь. – М. : Большая советская энциклопедия, 2005. – 1887 с. : ил.
3. Сидоренко В. Ф. Основы дизайна : Моделирование и макетирование изделий : Методические материалы для преподавателей. – М., 1999.
4. Коськов М. А. Предметное творчество. – М., 1997. – 155 с.
5. Каган М. С. Дизайн: очерки теории системного проектирования. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1983. – 185 с.
6. Ковешникова Н. А. Дизайн: история и теория : учебное пособие для студентов архитектур. и дизайн. специальностей. – М. : изд-во Омега-Л, 2006 – 224 с.
7. Аполлон. Изобразительное и декоративное искусство. Архитектура : Терминологический словарь. / под общ. ред. А. М. Кантора. – М. : Эллис Лак, 1997. – 736 с.
8. Воронов Н.В. Развитие термина “дизайн” и его практики // ДИ. – 2003. – №3-4. – С. 16-20.
9. Легенький Ю. Г. Дизайн : культурологія та естетика. – К. : КДУТД, 2000. – 272 с.
10. Дворецкий И. Х. Латино-русский словарь. – М. : Русский язык, 1986. – 846 с.
11. Итальяно-русский словарь. – М. : Советская энциклопедия, 1972. – 944 с.
12. Глазычев В. О дизайне. Очерки по теории и практике дизайна на Западе. – М., 1970. – С. 134.

Попова А. Д. Дизайн : исследование понятия.

В данной статье анализируется происхождение понятия “дизайн” в соответствии с разными подходами известных ученых.

Ключевые слова: дизайн, техническая эстетика, художественное конструирование.

Popova G. D. Design : Researching the Concept.

The present article analyses the originals of the concept “design” according to different approaching of the renowned scientists.

Keywords: design, technical aesthetics, artistic design.

Сущенко Л. О.

Класичний приватний університет

ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОЇ ОСОБИСТОСТІ

У статті розкриваються основні положення щодо педагогічного супроводу особистості у системі освіти. Особливо увага приділяється питанню стимулювання розвитку креативної особистості у навчальних закладах.

Ключові слова: педагогічний супровід, стимулювання, педагогічний супровід, креативна особистість.

У сучасних умовах актуальним постає інтеграція освіти України у світову систему цивілізації з урахуванням національних традицій, успадкованого творчого людського потенціалу й належного рівня виробництва.

Нова постановка проблеми підготовки підростаючого покоління потребує наукового переосмислення існуючих цінностей щодо розвитку креативної особистості, актуалізується пошук оптимальних форм організації навчально-виховного процесу. Особливу роль у цьому віліграє педагог, який здійснює педагогічний супровід розвитку креативної особистості. Відтак, підготовка вчителів, підвищення їх професіоналізму у концепції нової освітньої

парадигми стає найважливішою умовою відродження не лише освіти, але й усієї вітчизняної культури, її інтеграції в загальнолюдське та європейське співтовариство.

Формула “освіта впродовж життя” має швидко стати не лише філософським обґрунтуванням української національної концепції неперервної освіти, але й життєвим кредо, філософією життя багатьох наших сучасників, які прагнуть самовдосконалення, самореалізації в усіх сферах діяльності і, насамперед, визначення й визнання її у професійній сфері. Такі ідеали закладаються в особистості змалку і підтримуються суспільством упродовж життя.

Неперервна професійна освіта охоплює декілька етапів підготовки особистості до свідомого професійного самовизначення: навчання у загальноосвітньому закладі, у позашкільній діяльності, під час дозвілля, професійне навчання й адаптацію, а також реалізацію особистого потенціалу, особистих новоутворень у професійній та постпрофесійній діяльності.

Реалізація ідеї інтеграції в європейський простір потребує переорієнтації всіх цих ланок освіти відповідно до концептуальних засад Болонського процесу щодо підготовки компетентних, мобільних, конкурентоспроможних на ринку праці спеціалістів.

Пріоритетами національної системи професійної підготовки освітян визнаються максимальний розвиток і самореалізація кожної особистості, здатність навчатися впродовж життя. Той факт, що знання старіють кожні п'ять років і деякі професії стають не потрібними та зникають, динамізм сучасної цивілізації, посилення ролі особистості в суспільстві й виробництві, зростання її потреб, гуманізація та демократизація суспільних відносин, інтелектуалізація праці, швидка зміна техніки й технологій – ці та інші тенденції зумовлюють необхідність заміни формули “освіти на все життя” формулою “освіта через усе життя”.

Поняття “навчання впродовж життя” з новою силою заявило про себе в 1990-х рр. у контексті економічної кризи і зростання безробіття. У цей час у літературі, присвяченій цим питанням, спостерігається зрушення від перспективи “освіта як викладання” до перспективи “навчання”.

Останнім часом навчання впродовж життя стало ключовим елементом у визначенні Європейським союзом стратегій щодо формування найбільш конкурентоспроможного й динамічного у світі суспільства, що базується на знаннях.

Європейські міністри освіти на останніх самітах підкреслили особливе значення навчання впродовж життя. Як було зазначено, “... у майбутній Європі, де знання становитимуть основу суспільства та економіки, стратегії навчання впродовж життя необхідні для того, щоб витримувати випробування конкурентоспроможності та застосування нових технологій і для зміцнення соціальної єдності, забезпечення рівних можливостей та покращення якості життя”.

У зв'язку із цим одним з пріоритетних напрямів системи освіти є стимулювання розвитку креативної особистості, професійного самовдосконалення та спонукання їх до управління власною самостійною діяльністю.

Стає очевидним, що цілеспрямоване й ефективне розв'язання вказаних завдань стає можливим лише за умови забезпечення позитивної мотивації до процесу професійного самовдосконалення; створення рефлексивного середовища; набуття вчителями досвіду інноваційної педагогічної діяльності; оволодіння знаннями та навичками професійного самовдосконалення; забезпечення наступності професійного самовдосконалення вчителя в міжкурсний період. Із цією метою здійснено аналіз існуючих в педагогічній теорії наукових поглядів на сутність ключових понять досліджуваної проблеми, інтерпретацію підходів до професійного самовдосконалення особистості педагога в безперервній освіті.

У контексті визначених пріоритетів сучасні науковці єдині в тому, що одним з перспективних наукових пошуків і напрямів виступає підготовка вчителів до педагогічного супроводу розвитку креативної особистості як важливої людської якості особистості, яка в подальшому стане запорукою особистісного саморозвитку, професійного й духовного самовдосконалення, ефективної професійної самореалізації.

Оскільки в теорії наукового знання до цього часу відсутня будь-яка розгорнута, послідовна й несуперечлива концепція педагогічного супроводу розвитку креативної особистості, то ми керувалися методом сходження від абстрактного до конкретного шляхом вичерпування цікавої для нас сутності, у логіці її розгляду крізь призму: загальне – особливе – окреме (одичичне). Тому, розпочинаючи пошук і конкретизацію сутності феномену педагогічного супроводу розвитку креативної особистості, відзначимо, що, по-перше, жодний з нині відомих педагогічних і психологічних довідників не містить цього поняття у своєму категоріально-термінологічному апараті. По-друге, жодне з науково-методичних джерел, довідників, підручників з педагогіки і психології вищої школи, а також педагогічної психології, характеризуючи особистість учителя й описуючи особливості здійснення ним педагогічної діяльності, не згадує про наявність самого факту об'єктивного існування професійного саморозвитку педагога як такого і, відповідно, не розкриває значущості цього процесу для забезпечення його успіху в житті і професійній кар'єрі. Поясненням тому, на наш погляд, є, з одного боку, домінування застарілої – авторитарної, педоцентричної, а не нової – гуманістичної, особистісно орієнтованої парадигми в організації навчально-виховного процесу, з іншого – розрізненість наукових даних і певна інформаційна прогалина стосовно опису й пояснення сутності цього феномену.

Беручи до уваги фундаментальне концептуальне положення про те, що зовнішні впливи завжди діють лише опосередковано, через внутрішні умови, перетворюючись у переконання через життєвий досвід особистості, ми виділили серед багатьох об'єктивних факторів, що впливають на професійне зростання вчителя, тільки ті, які стосуються мотиваційно-цільової обізнаності, професійної компетентності, процесуально-діяльнісної готовності, ініціативності у здійсненні професійного самовдосконалення, творчого клімату спілкування, інноваційної поведінки, мотивів, наявності методичного інструментарію.

Серед найвагоміших виділено такі: потреби соціуму, зміна цілей освіти, її глобалізація, посилення ролі особистісних якостей тощо.

Названі фактори впливу вказують на необхідність створення особливого стилю розвитку креативної особистості.

Як один з факторів можна назвати потреби соціуму, тобто соціальне та суспільне середовище. Сьогодні, в епоху змін, зростає актуальність знань про людину, про можливості її адаптації до швидкозмінного природного, соціально-економічного й культурного середовища, динамічних змін у всіх сферах суспільного життя. В умовах сучасного соціуму багатьом педагогам не вистачає таких якостей і знань, як психологічна та соціальна готовність жити і працювати в нових умовах, готовність і здібність гідно виходити з незвичайних і складних ситуацій, моральна стійкість тощо.

Становлення індивіда відбувається в умовах, коли природний потяг до самоствердження й успіху наштовхується на конкуренцію, що постійно зростає, підвищені вимоги до особистості на ринку праці. Потрібен інший набір особистісних якостей, який дає людині змогу успішно інтегруватися в складне соціальне середовище: здатність до швидкого освоєння нового, гнучкість, динаміка, мобільність, уміння діяти методом "спроб і помилок".

З переходом до ринкових відносин та демократизації життя нашого суспільства гостро постало питання вдосконалення підготовки вчительських кадрів, формування в них нових якостей, зокрема, здатності бути провідником дитини в розвитку її креативності, самопізнання, у саморозвитку й особливо в самореалізації. Загальноосвітньому навчальному закладу потрібен учитель-психолог, учитель-технолог, учитель-дослідник, який повинен уміти розв'язувати творчо, на високому рівні складні професійні проблеми. Важливі також зміни характеру відносин учителя-вихователя з дітьми. Особистість педагога – дієвий фактор формування особистості школяра. У реальній діяльності педагог наочно демонструє засвоєні ним моделі поведінки, соціальні норми й цінності. Його індивідуально-психологічні характеристики зумовлюють цінності вихованця. Виховний потенціал педагога не обмежується його педагогічною технологією, бо він виховує учнів, як зазначав Г. Костюк,

“своїм ставленням до навчання, його організацією, стосунками з учнями, спілкуванням з ними, своєю ерудицією, багатством духовних інтересів, принциповістю, справедливістю, вимогливістю до учнів, а також уважністю, спостережливістю, розумінням особистості кожного учня, щирістю у взаєминах з ними”.

Педагоги, реалізуючи себе, наповнюють змістом світ цінностей дитини. Однак лише той педагог успішно справляється із цією місією, який постійно працює над розвитком у собі мотивації до оволодіння духовною культурою, поглиблює та урізноманітнює знання, орієнтується на систематичне вдосконалення своєї професійної майстерності.

Іншим вагомим фактором, який не лише актуалізує розвиток креативної особистості, а й впливає на процес його стимулювання, є глобалізація освіти.

Процес об'єднання Європи, його поширення на схід супроводжується формуванням спільного освітнього й наукового простору та розробленням єдиних критеріїв і стандартів у цій сфері в масштабах усього континенту. Цей процес дістав назву Болонського від назви університету в італійському місті Болонья, де були започатковані такі ініціативи.

Інтеграційний процес у науці й освіті має дві складові: формування співдружності провідних європейських університетів під егідою документа, який дістав назву Велика хартія університетів (*Magna Charta Universitatum*), та об'єднання національних систем освіти і науки в європейський простір з єдиними вимогами, критеріями і стандартами. Головна мета цього процесу – консолідація зусиль наукової та освітянської громадськості й урядів країн Європи для істотного підвищення конкурентоспроможності європейської системи науки і вищої освіти у світовому вимірі, а також для підвищення ролі цієї системи в суспільних перетвореннях.

Отже, Болонський процес – це процес структурного реформування національних систем вищої освіти країн Європи, зміни освітніх програм і потрібних інституційних перетворень у вищих навчальних закладах Європи. Його метою є створення до 2010 р. європейського наукового та освітнього простору для підвищення спроможності випускників вищих навчальних закладів до працевлаштування, мобільності громадян на європейському ринку праці, конкурентоспроможності європейської вищої школи. Для досягнення цієї мети було запропоновано прийняти зручні та зрозумілі градації дипломів, ступенів і кваліфікацій; увести у своїй основі двоступеневу структуру вищої освіти; увести взаємовизнаний на європейському просторі вчений ступінь доктора філософії; використати єдину систему кредитних одиниць (систему ECTS – *European Community Course Credit Transfer System*), яку ще називають системою кредитних одиниць, системою кредитних заліків, системою кредитних рівнів, системою залікових одиниць, кредитною системою взаємовизнання тощо; увести уніфіковані і взаємовизнані на європейському просторі додатки до диплома; напрацьовувати, підтримувати й розвивати європейські стандарти якості із застосуванням порівняльних критеріїв, механізмів і методів їх оцінювання відповідно до вимог ENQA; усунути наявні перепони для розширення мобільності студентів, викладачів, дослідників і управлінців вищої школи.

Болонський процес – це процес розпізнавання однієї освітньої системи іншою в європейському просторі. Якщо майбутнє України пов'язане з Європою, то не можна надалі стверджувати, що Болонський процес має для нас лише просвітне та пізнавальне значення. Надання високої оцінки національній системі освіти не має заспокоювати нас і стримувати глибинне її реформування. Всесвітнє визнання нашої освіти та висока якість навчання – це досягнення попередньої епохи, попередньої системи влади, попереднього покоління.

На сьогодні можна констатувати, що, незважаючи на природні досягнення освіти, які забезпечує нова соціополітична система (демократичність, гнучкість, незаідеологізованість), у масовому вимірі освіта стала менш якісною, а переважна більшість випускників вищих навчальних закладів не конкурентоспроможна на європейському ринку праці. Це зобов'язує менше говорити про власні досягнення й більше аналізувати світові та європейські тенденції реформування освіти, відповідно до цього напружено й послідовно вдосконалювати нашу професійну сферу діяльності.

Ще одним з важливих факторів варто назвати зміну цілей (мети) освіти, бо це одне з

головних завдань, яке постає перед сучасною школою.

Сьогодні наша школа переживає складний, але надзвичайно цікавий період. Нові освітні моделі та окремі програми іноді примушують згадати “старі добрі часи”, коли ділянка шкільного навчання була турботливо обмежена стабільними навчальними планами й забезпечена чіткими методичними рекомендаціями. Поява натомість курсів різних інноваційних проектів вельми закономірна: школа повинна й може бути такою самою багатоаспектною та неоднозначною, як саме життя. Альтернативні програми задають нові “простори можливостей” для дітей і вчителів. Проте можливість вибору й самовизначення, що з’явилася, залишається не бажаною для педагогів, а іноді є своєрідним подразливим фактором. Туга за методичними рекомендаціями, противага деякій “традиційній системі навчання” (під якою розуміється не будь-яка певна модель, а сама ідея стабільності, нерухомості, незмінності навчання) примушує замислитися про те, що гнучкість вчителя, його здатність до справжнього професійного розвитку взагалі не залежить від новітнього технологічного забезпечення (нові програми або нове обладнання), а вимагає певного рівня сформованості вельми специфічних здібностей, які дозволяли б змінювати, перетворювати і творити свій професійний стиль.

Надзвичайна гнучкість і динамічність шкільної освітньої системи примушує цілком повному поставити проблему підготовки вчителів. У цій ситуації надзвичайно цікавою є спроба переорієнтації педагогічної освіти із засвоєння окремих технологій на формування готовності вибирати, засвоювати та використовувати технології з орієнтацією на нове. Самовизначення, професійна гнучкість, ініціативність, сприйнятливність до нового – це не просто індивідуальні особливості до професійної діяльності, а низка умінь, які підлягають формуванню. У свою чергу, такі традиційні характеристики вчителів, як пасивність, мотиваційна кволість, ригідність, свідчать про неволодіння специфічними технологіями перетворення своєї діяльності.

Отже, педагогічна освіта повинна будуватися на ідеології розвитку (саморозвитку). Педагогічний супровід розвитку креативної особистості повинен відповідати вимогам часу і якісно змінюватися як змістовно, так і технологічно.

Використана література:

1. *Борытко Н.М.* Педагог в пространствах современного воспитания / Н. М. Борытко ; науч. ред. Н.К. Сергеев. – Волгоград : Перемена, 2001. – 214 с.
2. *Васильева О. А.* Професійна діяльність вчителя і основи самореалізації / О. А. Васильева // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: зб. наук. пр. – Київ ; Запоріжжя, 2006. – Вип. 37. – С. 83-90.
3. *Костюк Г.* Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Г. Костюк. – К.: Радянська школа, 1989. – 608 с.
4. Краткий психологический словарь / [сост. Л. А. Карпенко; под общ. ред. А. В. Петровского, М.Г. Ярошевского]. – М.: Политиздат, 1985. – 431 с.
5. *Кривцова В. М.* Вища освіта та Болонський процес / В.М. Кривцова, Н.М. Колісниченко. – Одеса: ОРДПУ НАДУ, 2005. – 172 с.
6. *Митина Л. М.* Личностное и профессиональное развитие человека в новых социально-экономических условиях / Л. М. Митина // Вопросы психологии. – 1997. – № 4. – С. 28-39.
7. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті // Освіта України. – 2001. – № 29. – 18 липня.
8. *Философская энциклопедия*: в 5 т. / [гл. ред. Ф. В. Константинов]. – М., 1970. – Т. 4. – 740 с.

Сущенко Л. А. Педагогическое сопровождение развития креативной личности.

В статье раскрываются основные положения педагогического сопровождения развития креативной личности в системе образования. Отдельное внимание уделяется вопросу стимулирования развития креативной личности в учебных заведениях.

Ключевые слова: педагогическое сопровождение, стимулирование, креативная личность.

Sushchenko L. O. The pedagogical accompaniment of development of a creative personality in educational establishments.

The article considers the principles of stimulation of a personality in the system of education. The special attention is given to the problem of stimulation of development of a creative personality in the educational establishments.

Keywords: *pedagogical accompaniment, stimulation, a creative personality.*

Стрижалковська В. В.
Інститут педагогіки НАПН України

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ У ЧЕСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ

У статті представлено основні аспекти державної підтримки обдарованих дітей у Чеській Республіці. Показано стратегію розвитку освіти обдарованих дітей, законодавче забезпечення та форми підтримки обдарованих.

Ключові слова: *підтримка обдарованих дітей, Чеська республіка.*

Обдарована особистість у забезпеченні суспільного прогресу стає однією з визначальних і рушійних сил розвитку суспільства. Адже ми живемо у світі де робиться велика ставка на інтелект, інформацію та високі технології. Інтелектуальні здібності підростаючого покоління потребують всебічного розвитку і повноцінної реалізації. Талановита молодь – головний ресурс процвітання нації в умовах панування високотехнологічної та інтелектуальної моделі світової економіки. Тому найкращою інвестицією у майбутнє нації стає підтримка обдарованих дітей з боку держави і суспільства.

Активна підтримка обдарованої молоді здійснюється у всіх розвинутих країнах світу. Україна як європейська високо розвинута держава теж не залишається осторонь цих процесів.

Законодавчою основою забезпечення права кожного на розвиток особистості є Конституція України. Зокрема ст. 54 Конституції України закріплено право громадян на свободу художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності тощо.

Питанням розвитку обдарованих дітей присвячені праці М. Каратаєвої, М. Гальченко, О. Антонової, С. Терепищого, М. Босенко, Л. Липової, Г. Нижника та ін.

Сьогодні в освіті України спостерігаються тенденції удосконалення традиційних методик і методів роботи з учнями та пошуки й розробка нових альтернативних технологій, більш ефективних, оптимальних, результативних, ніж ті, що існували у минулому. Змінюється зміст процесу отримання освіти – це має бути не процес передачі суми знань або інформації, не повторення готових результатів, а формування життєвої компетентності, досвіду, самореалізація на основі природних даних та розвитку здібностей дитини [8]. Тому на даному етапі реформування та пошуку подальшого напрямку розвитку системи освіти надзвичайно важливо приділити увагу вдосконаленню методик роботи з обдарованими дітьми. Для підвищення ефективності виявлення, навчання та виховання обдарованих дітей, а також для створення найкращих умов для можливості обдарованим вільно проявляти свої особливості, розвиватися відповідно своїм нахилам, важливого значення набуває вивчення зарубіжного досвіду в цій сфері.

Отже, у даній статті розкриємо особливості підтримки обдарованих дітей у Чеській Республіці. Зазначимо, що вітчизняними науковцями майже не приділялась увага вивченню досвіду Чеської Республіки у цій сфері, тоді як ця країна на сьогоднішній момент надає великого значення підтримці обдарованих дітей, як на законодавчому рівні так і